

שם פרטי ושם משפחה: _____

כיתה: _____

פעלים על הכוונת

מתוך "עוגת" חלקי-הדיבור של העברית במשימה זו תתמקדו בעיקר בפעלים.

בעמוד הבא מופיע שיר של המשורר נתן זך. בשיר זה יש ריכוז גדול של פעלים. האם יש לכך סיבה? איזו תחושה נוצרת כתוצאה מריבוי הפעלים? על שאלות אלה ועל אחרות תענו במשימה זו.

קראו את השיר:

כֶּחַ / נֶתַן זֶדַח

הַצִּפּוֹר הַקֵּטָנָה עַל הָאֲנִטָּנָה שְׁמֻמּוּל
מִסְתַּדְּרֶת לְקִרְאָת בְּקָר
קָצַת מְתַאֲפָרֶת, קָצַת מְתַנַּעֲרֶת, מְתַפְדֶּרֶת,
פּוֹרֶשֶׁת אֶת הַנּוֹצוֹת, מְנַקֶּרֶת טוֹק טוֹק טוֹק
מְסַדֶּרֶת, מִיִּשְׁרֵת וְשׁוֹב פּוֹרְעֵת, מְטַלְטֶלֶת
אֶת גּוֹפָהּ הַזְעִיר בְּרוּחַ, הַכֹּל בְּלִי רְאִי,
מְכִינָה עֲצָמָה לְיוֹם חֲדָשׁ. מַה יָּבִיא
בְּכַנְפָיו, בְּכַנְפֶיהָ? כִּבֵּר סִדְרָה לְעֲצָמָה קוֹ,
הֵאֵם הִיא חוֹשֶׁבֶת עַל בֶּן זׁוּג, מְתַכַּנְנֶת,
מְתַכּוֹנְנֶת, מִי יִדַּע. אֲבָל הַכֶּחַ הַזֶּה לְחַיִּים
מוֹבְנִים מֵאֲלֵיהֶם, הֶרְכוּז, הַפְּוֹנָה. מִי יִתֵּן
וְהָיָה גַם תְּלַקֵּק זְעִיר בְּגִדְל הַנּוֹצָה
שְׁשֻׁמָּטָה זֶה עֲתָה, נוֹפֵל בְּחִלְקִי.

מתוך: כיוון שאני בסביבה, הקיבוץ המאוחד, תשנ"ו 1996.
© כל הזכויות שמורות למחבר ולאקו"ם

מתייחסים לתוכן ולמשמעות

1. איזו תכונה של הציפור מודגשת בשיר?

01 _____

2. מהו היחס של המשורר כלפי הציפור? הביאו הוכחה לדבריכם מתוך השיר.

02 _____

3. מהי המשאלה של הדובר בשיר? מה הוא רוצה שיהיה לו?

03 _____

בודקים את הפעלים

4. הקיפו במעגל את כל הפעלים בשיר.

04

כַּח / נָתַן יָד

הַצְפּוֹר הַקִּטְנָה עַל הָאֲנִטָּה שְׁמֹמֹל
מִסְתַּדֶּרֶת לְקִרְאָת בְּקָר
קָצַת מִתְאַפְּרֶת, קָצַת מִתְנַעֶרֶת, מִתְפַּדְרֶרֶת,
פּוֹרֶשֶׁת אֶת הַנּוֹצוֹת, מְנַקֶּרֶת טוֹק טוֹק טוֹק
מִסְדֶּרֶת, מִיִּשְׁרֵת וְשׁוֹב פּוֹרְעֵת, מְטַלְטֶלֶת
אֶת גּוֹפָה הַזְּעִיר בְּרוּחַ, הַכֵּל בְּלִי רְאִי,
מְכִינָה עֲצָמָה לְיוֹם חֲדָשׁ. מַה יָּבִיא
בְּכַנְפָּיו, בְּכַנְפֶיהָ? כָּבֵד סִדְרָה לְעֲצָמָה קָן,
הָאֵם הִיא חוֹשֶׁבֶת עַל בֶּן זׁוג, מִתְכַּנְנֶת,
מִתְכּוֹנְנֶת, מִי יִדַע. אֲבָל הַכַּח הַזֶּה לְחַיִּים
מוֹבְנִים מְאֹלֵיהֶם, הִרְפוּז, הַפְּוֹנָה. מִי יִתֵּן
וְהָיָה גַם חֲלָקִיק וְעִיר בְּגִדְל הַנּוֹצָה
שְׁשֻׁמָּה זֶה עֲתָה, נוֹפֵל בְּחֻלְקִי.

מתוך: כיוון שאני בסביבה, הקיבוץ המאוחד, תשנ"ו 1996.
© כל הזכויות שמורות למחבר ולאקו"ם

5. כיצד ידעתם שמילים אלה הן פעלים? הסבירו.

05

מקשרים בין מבנה למשמעות

6. מהו הזמן ומהו המין של רוב הפעלים בשיר? מדוע? הביאו שתי דוגמות מפועלי השיר.

06

7

07

- מצאו בשיר את המשפטים שזמן הפועל שלהם הוא עתיד, וענו על השאלות הבאות:
- א. כמה פעלים בזמן עתיד יש בשיר לעומת פעלים בזמנים אחרים?
- ב. למי הפעלים בזמן עתיד מתייחסים?
- ג. כמה משפטים אלה שונים משאר משפטי השיר?
- ד. לשם מה יש שימוש בזמן עתיד?

8

08

מיינו בטבלה את כל הפעלים שבשיר לפי הבניין שלהם.

הפעלים	הבניין
	פָּעַל
	נִפְעַל
	הִפְעִיל
	הִפְעָל
	פִּיעַל
	פָּעֵל
	הִתְפַּעֵל

09 _____

9. בטבלה שמילאתם יש בניינים שאין להם פעלים בשיר. הסבירו מדוע בשיר הזה, הגדוש בפעלים, אין שימוש בפעלים מבניינים אלה.

10 _____

10. כתבו שני פעלים משלכם לכל בניין, שאין לו פועל בשיר.

11 _____

11. בשיר כֶּח יש 75 מילים. מתוך כל מילות השיר כ־30% הם פעלים!!! זאת כמות גדולה מאוד של פעלים בהשוואה לשמות ולתארים. הסבירו: במה השימוש המוגבר בפעלים משרת את התכנים של השיר?

מקשרים בין בניינים למשמעויות

12 _____

12. לפעלים בבניינים השונים יש סוגים שונים של משמעויות: **פָּעִיל** - **פֻּעַל רגיל** (צִיץ, קָפַץ, רָץ), **ופעיל גורם** (הִרִיץ, הִקְפִּיץ); **סביל** (הִקְפָּץ, סָדַר); **שינוי והתהוות** (נִחְלַשׁ, הִתְבַּהֵר); **פעיל חוזר** (רִפְלַקְסִיבִי) (הִסְתַּתֵּר); **הדדיות** (הִתְחַבֵּק).

איזה סוג של משמעות רוב פועלי השיר מבטאים? הביאו שלוש דוגמות לתשובתכם.

13 לפניכם רשימה של פעלים. מיינו אותם בטבלה לפי סוג המשמעות.

13

הפעלים:

מְצַיֵּץ, הִבְהִיקוּ (הכנפיים), רָפַד, דָּגְרָה, מְאָכִילִים, נִבְלַע (המזון),
הִתְמַתַּח (הגזל), הִצְטַנֵּף, מִתְחַכְּכִים (האפרוחים), הִסְתַּר (בקן), מִתְמַסְּמִס,
הִתְלַהֵקוּ, לְמַדוּ, מִתְכַּתְּשִׁים, נִקֵּר, נִבְנָה (הקן)

משמעות	הפעלים
פְּעִיל רְגִיל:	_____
פְּעִיל גֹּרֵם:	_____
סְבִיל:	_____
שִׁנּוּי וְהִתְהוּוּת:	_____
חֲזָרָה:	_____
הִדְדִּית:	_____

14. הצויר שלפניכם מציג שיחה בין דרור הצעיר לאמו.

א. מהי הטעות של דרור? (התייחסו גם לבניין ולמשמעות).

14 _____

ב. כיצד צריך לומר בעברית נכונה?

15 _____

ג. כתבו מה דרור עדיין אינו יודע על הבניינים ועל משמעויותיהם, ומה הוא כן יודע עליהם.

16 _____
